

แนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต
เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

Management Guidelines for Educational Institutions in Promoting Lifelong
Learning for Sustainable Development in the Banglamung 3 School Group
Under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 3

วิชชัย ศรีสงวน^{1*} และประทุมทอง ไตรรัตน์²

Wichudchai Srisangun^{1*} and Pratumthong Trairat²

^{1*} นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก

^{1*} Master's degree student, Educational Administration, Krirk University

² Asst. Prof. Dr., Department of Educational Administration, Krirk University

*Corresponding Author; wichudchai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 167 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบสอบถามแบบ สถิติพรรณนาเพื่อใช้ในการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐาน โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified = 0.35) และจัดลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต รองลงมาคือ ด้านการเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ ตามลำดับ ทั้ง 3 ด้าน เป็นความต้องการระดับสูง ส่วนภาพรวมสภาพปัจจุบันของการพัฒนาอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐาน โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified = 0.35) ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม รองลงมาคือ ด้านการใช้พหุวิธีวิทยาและด้านความสอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งทั้ง 3 ด้าน เป็นความต้องการระดับสูง โดยนำข้อมูลนี้มากำหนดเป็นแนวทางการบริหารประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก และ 6 แนวทางรอง คือ แนวทางหลักที่ 1 สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน แนวทางรอง 1.1 การจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการแบบพหุวิธีเป็นองค์รวม แนวทาง 1.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีความสอดคล้องกับท้องถิ่นในการพัฒนาแนวทางหลักที่ 2 สร้างระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้เพื่อชีวิต แนวทางรอง 2.1 สร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่สามารถเชื่อมต่อ และแนวทางรอง 2.2 สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้จากประสบการณ์ และแนวทางหลักที่ 3 สร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้มีส่วนร่วมจากประสบการณ์จริง แนวทางรอง 3.1 สร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และแนวทางรอง 3.2 สร้างรูปแบบ

การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้กับท้องถิ่น แนวทางเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนในสถานศึกษา

คำสำคัญ: แนวทางการบริการสถานศึกษา, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current situation, the desired condition, and the necessary needs for promoting lifelong learning; 2) to propose school administration guidelines for enhancing lifelong learning toward sustainable development in schools under Bang Lamung Group, Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3. This study employed a quantitative research approach. The sample group consisted of 167 participants, including school administrators and teachers. The research instrument used was a questionnaire. Descriptive statistics was percentage, mean, standard deviation, and the modified priority needs index (PNImodified) were applied for data analysis.

The research findings revealed that the current state of school administration in promoting lifelong learning was at a moderate level, while the desired state was at a high level, consistent with the research hypothesis. The overall PNImodified value was 0.35. The most needed area was learning to live together and learning for life, followed by learning to know, all of which were at a high level of necessity. Regarding sustainable development, the current condition was also at a moderate level, and the desired condition was at a high level, with a PNImodified value of 0.35. The most needed aspect was interdisciplinary and holistic education management, followed by the use of multimethodology and local relevance, all at high necessity levels. Based on these findings, three main guidelines and six sub-guidelines for school administration were proposed: Main Guideline 1: Create an organizational culture that promotes collaborative learning. *Sub-guideline 1.1:* Develop interdisciplinary, multimethod, and holistic education management. *Sub-guideline 1.2:* Build cooperative networks aligned with local contexts. Main Guideline 2: Create a learning ecosystem for life. *Sub-guideline 2.1:* Develop diverse and interconnected learning resources. *Sub-guideline 2.2:* Build learning communities that encourage knowledge exchange through experience sharing. Main Guideline 3: Develop participatory learning models based on real-life experiences. *Sub-guideline 3.1:* Design problem-based learning models. *Sub-guideline 3.2:* Integrate digital media for local learning development. These guidelines aim to enhance lifelong learning for sustainable educational development in schools.

Keywords: Guidelines for Educational Institution Services, Lifelong Learning, Sustainable Development

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม และทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการ

มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) (กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2568) และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแผนแม่บทระดับสูงสุดของประเทศ ซึ่งจัดทำขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว ระยะเวลา 20 ปี โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทย “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ชาติถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนด ทิศทางการพัฒนาและบริหารราชการแผ่นดิน ทุกหน่วยงานต้องจัดทำนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์นี้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การจัดการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) สำหรับประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องด้วยการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นอีกแนวนโยบายสำคัญในการพัฒนาประชากรของประเทศ แต่โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ความรู้หลายอย่างในวันนี้ จะล้าสมัยลงเร็ว เทคนิคหนึ่งในทุกช่วงวัยควรมี คือ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568) การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนในสังคมสูงวัยที่มีช่วงชีวิตที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อระบบการเรียนรู้ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะให้ได้ตลอดเวลารวมทั้งสามารถเชื่อมโยงและเทียบโอนสมรรถนะอย่างมีคุณภาพและไร้รอยต่อ ในขณะที่คนไทยยังขาดทักษะชีวิตในหลายด้าน อาทิ ความรอบรู้ด้านการเงินที่ทำให้บางคนเข้าไปอยู่ในวงจรของหนี้ในระบบและในระบบความรู้ด้านดิจิทัลที่รวมถึงความสามารถในการรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด การรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงระบบนิเวศควรเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชากรทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพทั้งบนพื้นที่กายภาพและบนพื้นที่เสมือนจริง ขณะที่กลุ่มเข้าไม่ถึงจะต้องมีมาตรการกำจัดอุปสรรคต่าง ให้สามารถเข้ามาเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ได้นำนโยบายและจุดเน้นมากำหนดแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 ในกลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน โดยมีเป้าประสงค์ คือ ประชากรวัยเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ จะต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคจนจบการศึกษภาคบังคับ เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส และได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และเด็กกลุ่มเสี่ยงที่จะออกจากระบบการศึกษา เด็กตกหล่น เด็กออกกลางคันและเด็กด้อยโอกาสได้รับการช่วยเหลือ ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดตัวชี้วัดและแนวทางการพัฒนาดูแลส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนไว้ว่า สร้างการศึกษาทางเลือกและการศึกษาตลอดชีวิตหลากหลายให้กับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ และกลุ่มเปราะบาง ในการเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้และมีพื้นฐานการประกอบอาชีพหรือทักษะอาชีพอย่างเท่าเทียม” โดยมีหน่วยที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 และสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี, 2566)

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินการในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้

ตลอดชีวิตยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่คาดหวัง เนื่องจากมีปัญหาและข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การบูรณาการแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังเป็นไปในลักษณะกิจกรรมเฉพาะช่วงเวลา ไม่ต่อเนื่องและไม่ยั่งยืน ส่งผลให้บุคลากรในโรงเรียนไม่มีทิศทางเดียวกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูจำนวนหนึ่งยังขาดความเข้าใจและทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการพัฒนาครูเพื่อสร้างสมรรถนะด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีจำกัดและไม่ครอบคลุม ผู้เรียนยังคงพึ่งพาครูมากกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง ขาดทักษะคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ต่อยอด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ซึ่งหากสามารถพัฒนาแนวทางการบริหารที่เหมาะสมได้ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่และพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

ดังนั้น จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาในยุคปัจจุบันที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ผู้วิจัยจึงต้องการหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เหมาะสมที่จะจัดการศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนและกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกลไก ที่สำคัญอย่างยิ่ง การพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศไทยให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการบริหารสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2566) ได้นิยามการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาองค์การ บุคลากร และผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม โปร่งใสและตรวจสอบได้ และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2567) สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา คือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาและเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ แนวคิดของ Hoy and Miskel (2013) นำเสนอว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารระบบสังคมที่ซับซ้อน ผู้บริหารต้องเข้าใจบุคลากร โครงสร้าง วัฒนธรรม อำนาจ การเมือง กระบวนการบริหาร และสิ่งแวดล้อมภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารงานในสถานศึกษา พ.ศ. 2546 และใช้เป็นมาตรฐานการบริหารโรงเรียนภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประกอบด้วย ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานบุคคล 3) การบริหารงานงบประมาณ และ 4) การบริหารงานทั่วไป

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานทางการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายและนโยบายที่กำหนดไว้ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การบริหารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ครู บุคลากร ตลอดจนประสิทธิผลของการจัดการศึกษาโดยรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงของสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจโลก สถานศึกษาจึงต้องปรับตัวมาจากการเป็นเพียงองค์กรจัดการเรียนการสอนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) การบริหาร

สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยผู้นำทางการศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ สามารถวางแผน บริหารจัดการทรัพยากร และส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (พรทิพย์ จิตต์เพ็ญ (2565)

นอกจากนี้ การบริหารสถานศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายการศึกษาของรัฐบาลกับการปฏิบัติในระดับสถานศึกษาให้สอดคล้องและมีทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารจึงเปรียบเสมือน “กลไกสำคัญ” ในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริง โดยต้องสร้างระบบบริหารจัดการที่เน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ (Learning Outcomes) และตอบสนองต่อบริบทของสังคมที่หลากหลาย (ทิพย์สุตา วรรณศิริ, 2564) การบริหารสถานศึกษายังเป็นเครื่องมือในการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) เมื่อการบริหารมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ครูและบุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้น การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและการยกระดับศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

2. แนวคิดสี่เสาหลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวคิดของ Delors et al. (1996) ได้เสนอกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษา เพื่อมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ทฤษฎีนี้ประกอบด้วย 4 เสาหลักของการเรียนรู้ (4 Pillars of Learning) ที่อธิบายรูปแบบการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต ซึ่งแต่ละเสาหลักมีความสำคัญต่อการสร้างคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ จิตใจและการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ (Delors et al., 1996; UNESCO, 2005) ดังต่อไปนี้

2.1 การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) หมายถึง การแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ และการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learning How to Learn) ผู้เรียนต้องไม่เพียงแค่จดจำข้อมูล แต่ต้องสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างมีเหตุผลกระบวนการนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เพราะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งหมด เพราะเป็นการสร้าง เครื่องมือทางปัญญา เพื่อพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

2.2 การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ (Learning to Do) หมายถึง การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง การพัฒนาทักษะการทำงาน การลงมือทำ และการแก้ปัญหาจากประสบการณ์จริงในบริบทของการศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Experiential Learning) เช่น การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) หรือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการทำงาน

2.3 การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) หมายถึง การเรียนรู้ที่จะเข้าใจ ยอมรับ และเคารพในความแตกต่างของผู้อื่น การพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Skills) และอารมณ์ (Emotional Intelligence) เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ แนวคิดนี้มุ่งสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรม มีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เคารพสิทธิมนุษยชน และร่วมสร้างสังคมที่ยั่งยืน

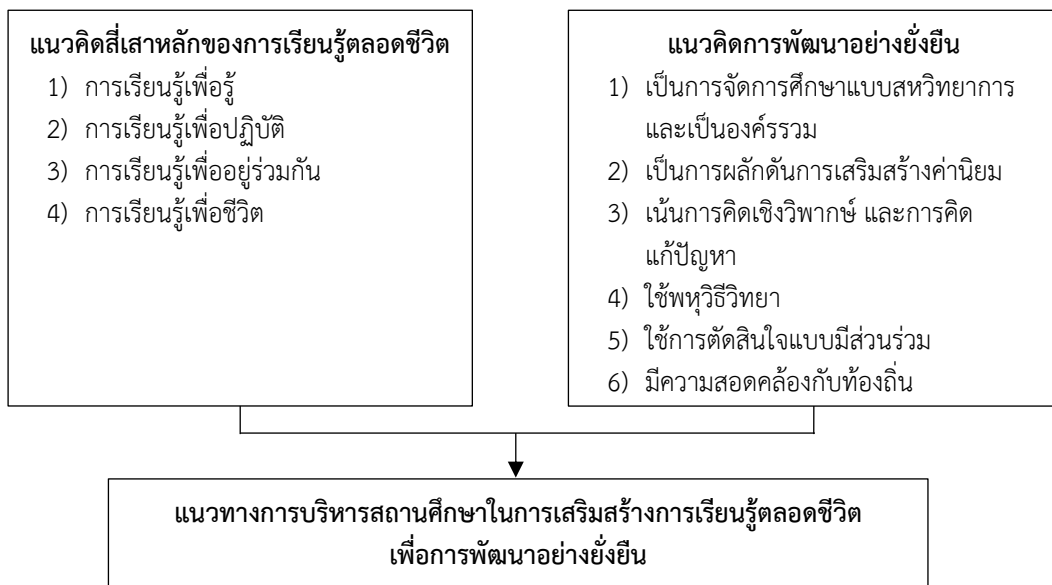
2.4 การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) หมายถึง การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และจิตวิญญาณ แนวคิดนี้มุ่งเน้นการพัฒนาตัวตนของผู้เรียนให้รู้จักคิดอย่างอิสระ มีความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองและสังคม เป็นการสร้างสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะและคุณธรรม เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย การเรียนรู้เพื่อชีวิตช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการคิด วิเคราะห์ สะท้อนตนเอง (Self-reflection) และพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และยั่งยืน

ดังนั้น แนวคิดสี่เสาหลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ Delors et al. (1996) ได้รับการนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาไทย ทั้งในระดับนโยบายและระดับสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2566–2580 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณธรรม ทักษะชีวิตและความรับผิดชอบต่อสังคม

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แนวทางระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารงานในสถานศึกษา พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานบุคคล 3) การบริหารงานงบประมาณ และ 4) การบริหารงานทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) และแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สี่เสาหลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดของ Delors et al. (1996) ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้เพื่อรู้ 2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ 3) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และ 4) การเรียนรู้เพื่อชีวิต รวมถึงแนวคิดการพัฒนารายงานของ UNESCO (2005) ประกอบด้วย คือ 1) เป็นการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์การการรวม 2) เป็นการผลักดันการเสริมสร้างค่านิยม 3) เน้นการคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดแก้ปัญหา 4) ใช้พหุวิธีวิทยา 5) ใช้การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม 6) มีความสอดคล้องกับท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้พัฒนากรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาจากแนวคิดการบริหารสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) แนวคิดสี่เสาหลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ Delors et al. (1996) และแนวคิดการพัฒนารายงานของ UNESCO (2005) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนารายงานของ UNESCO (2005) กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ในภาพรวมและสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากหรือปานกลาง

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนารายงานของ UNESCO (2005) กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นสหวิทยาการ

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ทั้งหมด 7 โรงเรียน จำนวน 315 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ทั้งหมด 7 โรงเรียน จำนวน 175 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) หาสัดส่วนแต่ละโรงเรียน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และข้าราชการครู จำนวน 167 คน ซึ่งต่ำกว่าค่าที่กำหนดไว้เล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 95.42 จึงถือว่ายังมีความเป็นตัวแทนของหน่วยตัวอย่าง

เครื่องมือวิจัย จำแนกเป็น 2 ตอน ดังนี้ *ตอนที่ 1* เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือผ่านการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ *ตอนที่ 2* แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นแบบประเมินที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง คิดเห็นระดับมากที่สุด และ 1 หมายถึง คิดเห็นระดับน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำนวน 1 ฉบับ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 3 คน พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 และนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 167 คน โดยใช้เวลา 1 เดือน คิดเป็นร้อยละ 95.42 จากจำนวนแบบสอบถาม 175 ฉบับ เพื่อนำสู่การวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนาในการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง และกำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ดังนี้

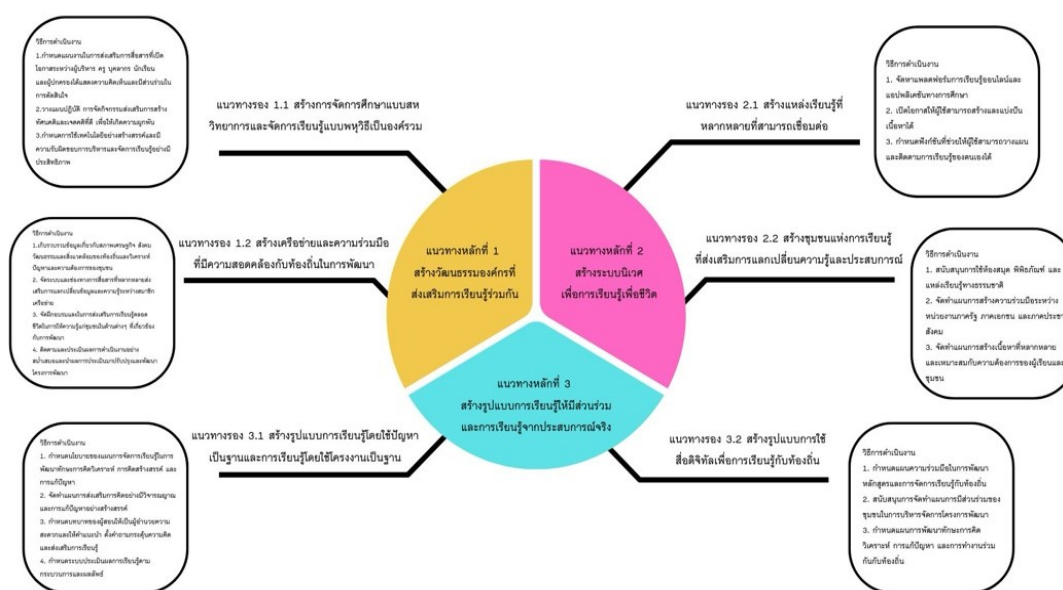
4.1.1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากการวิเคราะห์ ในระดับภาพรวมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้ ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิตในระดับภาพรวมด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการผลักดันเสริมสร้างค่านิยม รองลงมาคือ ด้านความสอดคล้องกับท้องถิ่น ด้านการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ด้านการคิดเชิงวิพากษ์และการคิด

แก้ปัญหา ด้านการใช้พหุวิธีวิทยา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม

4.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากการวิเคราะห์ ในระดับภาพรวมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้ ในระดับภาพรวมด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสอดคล้องกับท้องถิ่น รองลงมาคือ ด้านการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม ด้านการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ด้านการใช้พหุวิธีวิทยา ด้านการผลักดันเริ่มสร้างค่านิยม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดแก้ปัญหา

4.1.3 การจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.35$) และแยกตามความต้องการจำเป็น ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน ($PNI_{modified} = 0.37$) อยู่ในกลุ่มสูงเป็นจุดอ่อน ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต ($PNI_{modified} = 0.36$) อยู่ในกลุ่มสูงเป็นจุดอ่อน ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้ ($PNI_{modified} = 0.34$) อยู่ในกลุ่มสูงเป็นจุดอ่อน และด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ ($PNI_{modified} = 0.31$) อยู่ในกลุ่มต่ำเป็นจุดแข็ง ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.35$) และแยกตามความต้องการจำเป็น ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ดังนี้ ด้านการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม ($PNI_{modified} = 0.40$) อยู่ในกลุ่มสูงเป็นจุดอ่อน ด้านการใช้พหุวิธีวิทยา ($PNI_{modified} = 0.35$) อยู่ในกลุ่มสูงเป็นจุดอ่อน ด้านความสอดคล้องกับท้องถิ่น ($PNI_{modified} = 0.35$) อยู่ในกลุ่มสูงเป็นจุดอ่อน ด้านการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ($PNI_{modified} = 0.33$) อยู่ในกลุ่มต่ำเป็นจุดแข็ง ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดแก้ปัญหา ($PNI_{modified} = 0.33$) อยู่ในกลุ่มต่ำเป็นจุดแข็ง และด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการผลักดันเริ่มสร้างค่านิยม ($PNI_{modified} = 0.31$) อยู่ในกลุ่มต่ำเป็นจุดแข็ง

4.2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ดังภาพที่ 2

แนวทางรองและวิธีการดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 สร้างการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการในการเรียนรู้แบบพหุวิธีเป็นองค์รวม ประกอบด้วย

1.1.1 กำหนดแผนงานในการส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดโอกาสระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร
 รองได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

1.1.2 วางแผนปฏิบัติ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างทัศนคติและเจตคติที่ดี เพื่อให้เกิดความ

1.1.3 กำหนดการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบต่อการบริหารและจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีความสอดคล้องกับท้องถิ่นในการพัฒนา ประกอบด้วย

1.2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน

1.2.2 จัดระบบและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่าย

1.2.3 จัดฝึกอบรมและในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการให้ความรู้แก่ชุมชนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

แนวทางหลัก เน้นการสร้างระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้เพื่อชีวิต

แนวทางรองและวิธีการดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 สร้างระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้เพื่อชีวิต ประกอบด้วย

2.1.1 จัดหาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และแอปพลิเคชันทางการศึกษา

2.1.2 เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถสร้างและแบ่งปันเนื้อหาได้

2.1.3 กำหนดฟังก์ชันที่ช่วยให้ผู้สามารถวางแผนและติดตามการเรียนรู้ของตนเองได้

2.2 สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย

2.2.1 สนับสนุนการใช้ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ และแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ

2.2.2 จัดทำแผนการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

2.2.3 จัดทำแผนการสร้างเนื้อหาที่หลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

แนวทางหลัก เน้นการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้มีส่วนร่วมจากประสบการณ์จริง

แนวทางรองและวิธีการดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 สร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ประกอบด้วย

3.1.1 กำหนดนโยบายของแผนการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

3.1.2 จัดทำแผนการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์

3.1.3 กำหนดบทบาทของผู้สอนให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำ ตั้งคำถามกระตุ้นความคิดและส่งเสริมการเรียนรู้

3.1.4 กำหนดระบบประเมินผลการเรียนรู้ตามกระบวนการและผลลัพธ์

3.2 สร้างรูปแบบการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้กับท้องถิ่น ประกอบด้วย

3.2.1 กำหนดแผนความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้กับท้องถิ่น

3.2.2 สนับสนุนการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการโครงการพัฒนา

3.2.3 กำหนดแผนการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันกับท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากผลการวิจัยมีประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายได้ มีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด สอดคล้องตามแนวคิดของ Delors et al. (1996) สี่เสาหลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้กล่าวไว้ว่าเสาหลักทั้งสี่ของการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 นำมาซึ่งคุณค่าของการช่วยเหลือผู้คนที่มุ่งมั่นในการปฏิบัติทางการสอนที่มีคุณภาพ และการขยายความรู้ทำให้สามารถเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น กระตุ้นการพิชิตความเป็นอิสระ และใช้ความรู้เชิงวิพากษ์ เพื่อทำความเข้าใจความเป็นจริง 4 เสาหลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้ที่ผสมผสานความรู้ทั่วไปกับความรู้ใหม่ในเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดลึกซึ้ง และยังหมายรวมถึงการฝึกฝนวิธีเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ (Learning to Do) เน้นการนำความรู้ไปใช้จริง สร้างทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต การเรียนรู้เพื่อเป็น (Learning to Be) ส่งเสริมการพัฒนาด้านทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และคุณธรรม เพื่อให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ และ การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) มุ่งเน้นการเข้าใจ เคารพ และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ แนวคิดนี้ช่วยให้การศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นแค่ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างทักษะชีวิตและความสามารถในการปรับตัว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเติบโตอย่างมีคุณภาพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของพงษ์สิทธิ์ พลีกร และเพ็ญวรา ชูประวัตติ (2567) พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโยธินบูรณะตามแนวคิดผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการวัดและประเมินผลมีสภาพในการปฏิบัติในปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการพัฒนาหลักสูตรมีสภาพในการปฏิบัติในปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโยธินบูรณะตามแนวคิดผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และ 2) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโยธินบูรณะตามแนวคิดผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยภาพรวม คือ 0.415 เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารวิชาการ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด และด้านการวัดและประเมินผลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำสุดและ เมื่อพิจารณาตามองค์การการประกอบผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า การส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด และการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำสุด

สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ การจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม และการใช้ทฤษฎีวิทยา ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของยูเนสโก (UNESCO, 2005) ที่สรุปว่าการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ การจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม การผลักดันการเสริมสร้างค่านิยม การคิดเชิงวิพากษ์และการคิดแก้ปัญหา การใช้ทฤษฎีวิทยา การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม และความสอดคล้องกับท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเทวินทร์ วรป.โณ (ชินบุตร) (2563) พบว่า ลักษณะสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีลักษณะที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนรู้ไปตลอดชีวิตเป็นสถานศึกษาที่สามารถส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนรู้ให้สามารถปรับตัวเข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันและพัฒนาต่อเนื่องได้อย่างเต็ม ศักยภาพของผู้เรียนรู้เป็น การศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ สามารถส่งเสริมและพัฒนาสังคมและมนุษย์ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน วิเคราะห์เป็นแนวทางพัฒนาสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้ 1) มีการจัดการสถานที่แหล่งเรียนรู้เหมาะสม 2) ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้เพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างและแสวงหาความรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนิสิตได้หลากหลายและรอบด้าน 3) มีการนำองค์การการเรียนรู้ไปใช้พัฒนาศักยภาพผู้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสังคมและตัวผู้เรียนอย่างมั่นคงและ ยั่งยืน 4) ผู้เรียนมีองค์การการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้อย่างมีความ หลากหลาย รอบด้าน 5) มีกิจกรรมที่สอดคล้องหลากหลาย รอบด้าน

แนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากสภาพที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้ เพื่ออยู่ร่วมกัน และด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดที่นำมากำหนดแนวทางหลักที่ 1 คือ สร้างวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมี 2 แนวทางรอง คือ สร้างการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการแบบพหุวิธี เป็นองค์รวมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีความสอดคล้องกับท้องถิ่นในการพัฒนา เนื่องจากสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ การจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวมและการใช้ทฤษฎีวิทยา สอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา กลมเกลียว และ ประมุข ชูสอน (2567) พบว่า สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาที่ยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับน้อยและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าระดับสภาพที่เป็นจริงมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายด้านทุกด้านโดยความต้องการจำเป็นในแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาที่ยั่งยืนองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ลำดับที่ 1 ด้านวางแผนการพัฒนาที่ยั่งยืน ลำดับที่ 2 ด้านกำกับและติดตามอย่างเป็นระบบ และลำดับที่ 3 ด้านจัดการเรียนการสอนเชิงรุก

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาที่ยั่งยืนพบว่า 1) การวางแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนผู้บริหารควรกำหนดทิศทางขององค์การที่มีความชัดเจนมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์โดยมีผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษารวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวางแผนและกำหนดทิศทางขององค์การร่วมกันเพื่อความเข้าใจร่วมกันถึงแผนการพัฒนาสถานศึกษาและบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ 2) จัดการเรียนการสอนเชิงรุกผู้บริหารควรส่งเสริมการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันให้ครูได้หาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการสอนไม่ว่าจะทางออนไลน์หรือออนไลน์ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งในชั้นเรียนและออนไลน์สนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของตัวผู้เรียน 3) ส่งเสริมบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูมีแรงกำลังใจในการทำงานส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาตัวเองทั้งด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีด้านการใช้ภาษาที่สองและด้านการสร้างนวัตกรรม 4) พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และก้าวทันโลกปัจจุบันปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม 5) กำกับและติดตามอย่างเป็นระบบการวัดและประเมินผลต้องชัดเจนและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสมประเมินผลตามสภาพจริงและนำผลการประเมินไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาตัวผู้สอนผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป และ 6) รับผิดชอบต่อสังคมผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ของผู้เรียนตามบริบทของชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนได้แสดงความคิดเห็นกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของตัวผู้เรียน

ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับรายงานของ UNESCO (2021) นำเสนอการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้นไปที่การ สร้างบรรยากาศที่ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และกระตุ้นให้เกิดความกระหายใคร่รู้และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นว่าการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาและกระตุ้นความสนใจ เป็นรากฐานสำคัญในการบ่มเพาะผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาตนเองและสังคมในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สรุปประเด็นสำคัญ การตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญสถานศึกษาต้องช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าการเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่สิ้นสุดเมื่อจบการศึกษา แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเอง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการมีส่วนร่วมในสังคม การกระตุ้นความกระหายใคร่รู้ สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสงสัย การตั้งคำถาม และการสำรวจในสิ่งที่สนใจ สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็นและต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ การส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะและความสามารถของผู้เรียนในการค้นหา ประเมิน และใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง รวมถึงการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และจากบุคคลรอบข้าง การสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและสนับสนุนสร้างสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยที่จะลองผิดลองถูก ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็น สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและครู การบูรณาการในทุกระดับ ด้วยการพัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ควรเป็นสิ่งที่บูรณาการอยู่ในทุกระดับของการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาสำหรับแนวทางหลักที่ 2 สร้างระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้เพื่อชีวิตเนื่องจากผลของสภาพที่พึงประสงค์ในองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และกำหนดเป็นแนวทางรอง 2 แนวทาง คือ 1) สร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่สามารถเชื่อมต่อ และ 2) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้จากประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเทวินทร์ วรปญโญ (ชินบุตร) (2563) สรุปว่า ลักษณะสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีลักษณะที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนรู้ไปตลอดชีวิต เป็นสถานศึกษาที่สามารถส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนรู้ให้สามารถปรับตัวเข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันและพัฒนาต่อเนื่อง ได้อย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียนรู้ เป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ สามารถส่งเสริมและพัฒนาสังคมและมนุษย์ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน วิเคราะห์เป็นแนวทางพัฒนาสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้ 1) มีการจัดการ

สถานที่แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้เพื่อส่งเสริมให้มี การสร้างและแสวงหาความรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนิสิตได้หลากหลายและรอบด้าน 3) มีการนำองค์ความรู้ไปใช้พัฒนาศักยภาพผู้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสังคมและตัวผู้เรียนอย่างมั่นคงและยั่งยืน 4) ผู้เรียนมีองค์ความรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้อย่างมีความ หลากหลายและรอบด้าน 5) มีกิจกรรมที่สอดคล้องหลากหลายรอบด้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน สามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยของสภาที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเชิง ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และเมื่อแยกตามความต้องการจำเป็น ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม และได้นำมากำหนดแนวทางหลักที่ 3 คือ สร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้มีส่วนร่วมจากประสบการณ์จริง และแนวทางรอง สร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และสร้างรูปแบบการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้กับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์สิทธิ์ พลิก และ เพ็ญวรา ชูประวัตติ (2567) สรุปว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโยธินบูรณะตามแนวคิดผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการวัดและประเมินผลมีสภาพในการปฏิบัติในปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการพัฒนาหลักสูตรมีสภาพในการปฏิบัติในปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโยธินบูรณะตามแนวคิดผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารวิชาการ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด และด้านการวัดและประเมินผลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำสุด และเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า การส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด และการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำสุด

สรุปองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ พบว่า พัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาใหม่ มุ่งเน้นสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยมีลำดับความต้องการพัฒนาเร่งด่วนพบว่า ควรเน้นการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต ซึ่งยังเป็นจุดอ่อนสำคัญ โดยใช้กรอบแนวคิด 4 เสาหลักของ Delors (UNESCO) ประยุกต์เข้ากับการบริหารสถานศึกษาในบริบทท้องถิ่นไทย คือ 3 แนวทางหลัก และ 6 แนวทางรอง เช่น การจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงผู้เรียน ครู ชุมชน และท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

งานวิจัยนี้ขอนำเสนอข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรสร้างกรอบแนวทางให้ทุกสถานศึกษามีภารกิจชัดเจนในการออกแบบกิจกรรม/หลักสูตรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีนโยบายให้บรรจุเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไว้ในแผนพัฒนาเขตพื้นที่การศึกษาและแผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนา ระบบติดตามและประเมินผล (Monitoring System) ที่สะท้อนความก้าวหน้าในการสร้างผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในแต่ละพื้นที่

1.2 ควรสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกช่วงวัย ด้วยการจัดตั้งหน่วยงานหรือศูนย์กลางในระดับอำเภอ/ตำบล โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ร่วมกับเทศบาล อบต. และหน่วยงานอื่น รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ และกิจกรรมเสริมทักษะชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการศึกษาพบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและแยกตามความต้องการจำเป็น ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ สถานศึกษา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข เช่น การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การเข้าใจผู้อื่น การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการทำงานร่วมกันเป็นทีม รวมถึงการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การจัดการอารมณ์ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม

2.2 ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และแยกตามความต้องการจำเป็น ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม ด้านการใช้พหุวิธีวิทยา จึงเสนอแนะให้สถานศึกษา ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงบริบทของผู้เรียนและชุมชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้พหุวิธีวิทยาในการจัดการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนอื่น หรือระดับเขตพื้นที่การศึกษา

3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มโรงเรียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือระดับเขตพื้นที่การศึกษา

รายการอ้างอิง

- กรมองค์การระหว่างประเทศ. (2568). *วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2568 จาก <https://thai-inter-org.mfa.go.th/th/page/วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน-2023?menu=6539e99008ba095c1774ac23>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารงานในสถานศึกษา พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *คู่มือการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชลธิชา กลมเกลียว และประมุข ชูสอน. (2567). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาที่ยั่งยืนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาหนองคาย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(3), 2077-2089.
- ทิพย์สุดา วรรณศิริ. (2564). *ภาวะผู้นำทางการบริหารสถานศึกษาและการจัดการคุณภาพสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). *เปิดตัวโครงการดี ... “ปิดหนี้ไว ไปต่อได้”*. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/article-20251125.html>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พงษ์สิทธิ์ พลักร และเพ็ญวรา ชูประวัติ. (2567). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนโยธิน บูรณะตามแนวคิดผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 128-142
- พรทิพย์ จิตต์เพ็ง. (2565). *การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พระมหาเทวินทร์ วรปญโญ (ชินบุตร). (2563). *รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการ*. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี (2566). *แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา 2566*.ชลบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3.ชลบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560 - 2580) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2568 จาก <https://www.nesdc.go.th/nsdc/masterplan-plans/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *รายงานผลการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper & Row.
- Delors, J., Amagi, I., Carneiro, R., Chung, F., Geremek, B., Gorham, W., ... & Suhr, M. W. (1996). *Learning. The treasure Within. Paris*.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration: Theory, research, and practice* (9th ed.). McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D.W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement.
- UNESCO. (2005). *Education for sustainable development: Toolkit*. UNESCO.
- UNESCO. (2021). *Education for sustainable development: Reimagining future education*. UNESCO Publishing.